

BOŽIDAR VIDOESKI (1920.-1998.)

Postoje znanstvenici koji svoju djelatnost razviju i svoju struku unaprijede do neslućenih razmjera, pa djeluju kao institucije. Njihovom smrću, a ona je neminovna, i uvijek za takve ljude dolazi prerano, ostaje praznina koju generacije njihovih učenika popunjavaju, nastavljaju njihov rad, unapređuju znanost kojoj su, poput Božidara Vidoeskog, darivali zanosnu radost stvaranja, sav svoj radni elan.

Božidar Vidoeski predstavlja stožer u povijesti makedonskog jezika, makedonske dijalektologije i onomastike. Bio je učiteljem naraštajima koji danas djeluju na svim razbojima makedonistike.

Dijalekti na slavenskom jugu, od Alpa do Crnoga mora, izmjenjuju se u kontinuitetu bez jasno odjelitih granica. Prije ili kasnije izbijale su na vidjelo jača inovacijska središta, iradijacijska žarišta uvjetovana zemljopisnim, selidbenim, političkim, vjerskim, gospodarskim i narodnosnim čimbenicima. Oko takvih središta oblikovali su se narječni i u njima dijelakatni dijasustavi. Tako je u zapadnoj Makedoniji bilo prepoznato narječje koje je poslužilo osnovicom današnjem makedonskom jeziku. Krste Misirkov vizionarski ga je naslutio, Blaže Koneski odabrao ga je za književni jezik, a Božo Vidoeski ustrajno ga je proučavao sav radni vijek. Njegov prinos povijesnoj i suvremenoj makedonskoj dijalektologiji golem je i neizmjerljiv.

Akademik B. Vidoeski bio je vrijedan terenski istraživač. Skupljao je dijalekatnu i onomastičku građu, pisao izvješća, radove, monografije o pojedinim narječjima, uočavao dijalekatne diferencijacije, prožimanja, utjecaje, nad-slojavanja, provodio klasifikacije... Približavao se sintezama koje su postale temeljem za spoznaju makedonske jezične povijesti i bile prinosom rješavanju općelingvističkih, općeslavenskih, općetipoloških i genetskih pojava. Dijalekti su govoreni, nenormirani idiomi. Pravi laboratoriji u kojima se zbivaju, pa onda i uočavaju jezično funkcioniranje i jezični razvitak. Makedonski dijalektolog mora biti ne samo uspješan laborant u takvom jezičnom "laboratorijskom kotlu" nego i stručnjak za studij jezičnih prožimanja kakva se zbivaju na zapadu u makedonsko-albanskoj i makedonsko-vlaškoj simbiozi, na sjeveru u makedonsko-srpskim dodirima, na istoku u makedonsko-bugarskim praktičnim interferencijama, na jugu u makedonsko-grčkom suživotu i pri tome se valja dobro snalaziti u kompleksnoj problematici generativnih i tipoloških pojava koje se ogledaju u balkanskom jezičnom savezu, u kojem je savezu i makedonski jezik.

Svim tim zahtjevima uspješno je odolijevao Božidar Vidoeski.

Božidar Vidoeski

Akademika Božidara Vidoeskog poznao sam i kao vrsnoga onomastičara. On je u Institutu za makedonski jezik osnovao Odjel za onomastička istraživanja. I sam se ogledao u nekoliko radova iz zemljopisne nomenklature koja je u makedonskom jeziku izvanredno bogata (usp. *Termini za blatni tereni*, Skopje, 1980.). Predavao je onomastiku u svojim kolegijima na fakultetu i odgojio jak, vrijedan i talentiran onomastički pomladak.

Ugodno je bilo raditi s njim na općeslavenskom projektu onomastičke terminologije. Knjigu te složene problematike objavila je Makedonska akademija pod njegovim uredništvom (*Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, Skopje, 1983.).

Božidar Vidoeski bio je član Komisije za Općeslavenski lingvistički atlas (OLA). Gotovo je četiri desetljeća bio jedan od najvećih autoriteta u slavenskoj dijalektologiji. Njegova je zasluga što je makedonski jezik upravo preko *Slavenskog lingvističkog atlasa* doživio svoju afirmaciju. Vidoeski je istražio golemu većinu makedonskih dijalekatnih punktova za taj atlas. Organizirao je rad na makedonskoj dijalektologiji izvan Makedonije: u Albaniji i Grčkoj, u vrijeme kad se tamo govorilo da nema makedonske populacije. Od 24 istražena punkta on je sam obradio 22 i tiskao ih u poznatoj knjizi "*Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Općekarpatskom atlasu* koji je trebao pokazati, među ostalim, jezične posljedice vlaških migracija. Za *Makedonski lingvistički atlas* Vidoeski je razradio zamisao, izradio upitnik, uradio sustav transkripcija i odredio punktove terenskih istraživanja. Zahvaljujući B. Vidoeskom makedonski su dijalektolozi, koliko mi je poznato, u tom poslu najdalje odmakli. Takvim radom stvorene su bogate zbirke dijalekatne i onomastičke građe koje ustrajno popunjavaju njegovi učenici, koji su na toj građi izradili mnoge magistarske radove i doktorske disertacije.

Božidar Vidoeski razdao je sebe, svjestan da radi na plemenitu poslu potvrđivanja svojega makedonskoga jezika. Kao beogradski student (1945.-1946.) imao je o hrvatskom jeziku drukčija mišljenja od nas, ali to nije javno iskazivao. Njegova tolerantnost i uvažavanje drugih mišljenja bile su primjerne. Omiljen, drag, društven, bio je cijenjen zbog tih ljudskih vrlina i zbog golemo znanja koje je nesebično razdavao svima koji su mu se obraćali za pomoć. Prijateljivao sam s njim nekoliko desetljeća. Našli smo se u Zagrebu onih godina neposredno nakon objave Deklaracije o hrvatskom jeziku. Ne mogu zaboraviti naš razgovor do duboko u noć koju smo proveli u jednom prigradskom izletištu razglabajući o biti, samosvojnosti i položaju hrvatskoga jezika. Drago mi je bilo čuti nekoliko godina zatim kako je tada stekao još jedno oko kojim je uočavao i razumijevao napore kolega Hrvata za afirmaciju hrvatskoga jezika.

Akademik Božidar Vidoeski dobio je za svoj rad puste nagrade i mnoga odličja. Bio je počasni doktor nekih slavenskih sveučilišta. Osim redovitog članstva u Makedonskoj akademiji znanosti i umjetnosti bio je dopisni član Poljske akademije znanosti i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

U godini njegove smrti naša Akademija i njezin Razred za filološke znanosti i ovim spomenom izražavaju mu svoju zahvalnost za dugogodišnju plodnu suradnju.

Petar Šimunović